

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

František Psota

Historie Gerstnerova náhrobku

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 2 (1957), No. 3, 333--335

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/137210>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1957

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

- [8] A. Einstein, Berl. Ber., 831 (1915).
 [9] A. Einstein, Ann. der Phys., sv. 49, 769 (1916).
 [10] A. Einstein, Math. Ann., sv. 102, 685 (1930).
 [11] A. Einstein, W. Mayer, Berl. Ber., 541 (1931).
 [12] A. Einstein, W. Mayer, tamtéž, 130 (1932).
 [13] A. Einstein, Rev. Mod. Phys., sv. 20, 35 (1948).
 [14] A. Einstein, *The meaning of relativity*, Princeton, N. J. (1953).
 [15] A. Einstein, B. Kaufmann, Ann. of Math., sv. 62, 128 (1955).
 [16] A. Einstein, *Mein Weltbild*, Curych (1953); *Philosopher-Scientist*, Evanson, Ill., (1949) (v této knize je úplná Einsteinova bibliografie).
 [17] P. Frank, *Einstein, His Life and Times*, Lond., (1948).
 [18] H. Minkowski, Math. Ann., sv. 68, 472 (1910).
 [19] V. L. Ginzburg, UFN, LIX, 11 (1956).
 [20] W. S. Adams, Proc. of the Nat. Ac. of Science, sv. 11, 382 (1925).
 [21] Sborník článků, Nuovo Cim., Supl., č. 5 (1955); UFN, LIX, č. 1 (1956); UFN, LVII, č. 2 (1955).

Dr FRANTIŠEK PSOTA

HISTORIE GERSTNEROVA NÁHROBKU¹⁾

Je známa historie dvou míst uložení tělesných pozůstatků Františka Josefa Gerstnera, kterou podle výsledků vlastních pečlivých šetření, zejména i na místech samých, zveřejnil nositel Řádu republiky prof. Dr František Kadeřávek v »Naší vlasti«, IV — 1956, čís. 3. Tato historie se dokumentárně odráží také v denním tisku z r. 1931 (zejména z listopadu), kde byla živě rozvířována ožehavá událost převezení Gerstnerových ostatků z Mladějova do Chomutova. Tehdy se mělo za to, že byla exhumována a do Gerstnerova rodiště převezena celá jeho kostra; nebylo známo, že ve skutečnosti šlo jen o její malou část. Je zásluhou prof. Dr Kadeřávka, že je nyní zjištěn skutečný stav.

Méně je známa historie Gerstnerova náhrobku v Mladějově u Jičína, kde Gerstner zemřel 25. června 1832 a byl pohřben na tamním hřbitově. Do Mladějova se odebral 7. června 1832 a dožil zde poslední dny u svého zetě Josefa Augustina Pabstmannna. Nad jeho hrobem byla ve zdi do kamenného profilovaného ostění zasazena velká litinová deska s latinským nápisem v reliefu a nad ním umístěným gerstnerovským znakem rovněž v reliefu, který zabírá třetinu výšky desky. Fr. Jos. Gerstner byl povýšen do rytířského stavu 7. prosince 1811, a propůjčen mu znak, popsáný oficiálně v konceptu příslušného diplomu takto: »Vzpřímený podlouhlý, dole zakulacený modrý ne-

bo lazurový štít, dělený napříč zlatým břevnem, v horním poli je vlevo postavený zlatý úhelník, nad kterým se vznáší zlatá hvězda, a v dolní polovině jsou tři ječné klasy, svázané zlatou stuhou. Na štítě spočívají dvě k sobě hledící otevřeně turnajské přilbice se zlatými korunami, na obě strany obklopené modrými a zlatými, uměle propletenými splývavými přikryvadly, a se zlatými nákrčními klenoty, pravá přilbice je zdobena rozkřídlenou rostoucí, dovnitř hledící černou orlicí, a levá dvěma modrými a uprostřed žlutým, dovnitř přehnutými pštrosími péry.« Obecná znamení (figury) Gerstnerova znaku vyjadřují jednak symbolický vztah k rodovému jménu (ječmen, německy Gerste), jednak pak vztah ke Gerstnerově životní činnosti a povolání (hvězda — symbol astronomie, úhelník vyjadřuje vztah k měřictví, matematice, stavitelství a j., modrá barva štítu symbolisuje vodu i oblohu). U znaku na desce náhrobku byl zobrazen ještě na stuze kolem spodku štítu Leopoldův řád, udělený Gerstnerovi.

Nápis na desce praví o Gerstnerovi nej-

1) O životě a díle F. J. Gerstnera viz články: prof. dr. F. Kadeřávek, *F. J. Gerstner a pražská polytechnika*, v tomto časopise, roč. I, č. 4 (1956), dr. F. Psota, *F. J. Gerstner*, tamtéž, č. 3, *F. J. Gerstner jako matematik a astronom*, tamtéž, č. 4. — Pozn. red.

prve v latinském čtyřverší, že jako mladík pozoroval hvězdy na nekonečném nebi, jako muž stanovil pevná pravidla dmoucím se vodám, lidským uměním pomáhal silami přírody, jako stařec se vrátil ke hvězdám slavně

mnohou zásluhou. Následují hlavní tituly, hodnosti a úřady, kterých za života dosáhl, datum narození i úmrtí a známka, že strávil 53 léta ve veřejné, (státní) službě. Nápis v originálním textu zní:

IMMENSO JUVENIS SPECTABAT SIDERA COELO.
CERTA VIR UNDANTES JURA DOCEBAT AQUAS.
NATURAE HUMANAS ADJUVIT VIRIBUS ARTES.
LAUDE SENEX MULTA CLARUS, AD ASTRA REDIT.
FRANCISCUS JOSEPHUS EQUES
a GERSTNER.

AA. LL. et Philos. Doctor. Caes. Aust. Ord. S. Leop. Eques.

Excelsi C. R. Gub. Consil. ad hon. complur. societ. scient. Sodalis.
Optime meritis:

Mathes. sublim. ac Astron. postea vero art. mech. nec non hydr.
Professor.

Facul. philos. circa discipl. mathem, atque phys. poro universi studii, ac instituti technici,
suo potissimum genio erecti; conatuque florentis ac simul structurarum ad flumina
Director.

Natus Comotovii, VIII. Cal. Mart. A. MDCLVI. denatus, transactis in munere publico LIII
annis, Mladegovii, VII. Cal. Julii A. MDCCCXXXII.«

Z dopisu Františka Antonína Gerstnera z 10. března 1834, psaného z Vidně sestře Marii Anně provdané Frieseové v Innsbrucku, vysvětluje, že autorem latinského nápisu byl profesor Svoboda²⁾ v Praze. Gerstner mladší zde mluví o otcově pomníku, o kterém se vedla rodinná korespondence již v předchozím roce (1833) a který, jak píše, byl tehdy právě objednan. K latinskému čtyřverší podotýká, že podle jeho názoru jsou zde náležitě vyjádřeny hlavní momenty otcova působení, t. j. dřívější jeho zaměstnávání se astronomií, jeho pozdější teorie vln a technický ústav. »Pomník tvoří čtverhranný hranol,« pokračuje, »k němuž proslulý Führich³⁾ navrhl emblémy; bude odlit ze železa v Novém Jáchymově. Hoření nápis a druhý latinský, obsahující jméno, úplný titul, dny narození a úmrtí, přijde rovněž do železa, avšak dobře pozlacen, na boky. Pabstmann obstaral další, když o tom byli také Dr Held⁴⁾ a Millauer⁵⁾ opět vzati na řadu.«

Gerstnerovy děti zamýšlely tedy původně uctít otcovu památku mnohem velkolepějším náhrobkem z novojáchymovské umělecké litiny, než se nakonec stalo. Vinu na konečném zmaření svalovali sourozenci na nejstarší sestru Marii Annu, jak svědčí na ni adresovaný dopis Františka Antonína

z 25. června 1834. Píše, že mu sestra Lisi (Alžběta) sdělila 6. června, že odvolala objednávku otcova pomníku, učiněnou již před několika měsíci, a že má být otcí místo zbudování pomníku zasazen jen jednoduchý kámen na zdi. Jako hlavní důvod pro tuto »velmi nepotěšitelnou« změnu uváděla Alžběta, že od Marie došla ohledně pořízení pomníku záporná odpověď. »Tedy až od bre-

2) Jde nejpravděpodobněji o Václava (Věnceslava) Aloise Svobodu (1791—1849), od r. 1821 profesora na malostranském gymnasiu, kterého životopisec v letech sedmdesátých min. stol. oceňoval, že byl »v jazyčích klasických tak vycvičený, že byl pokládán času svého mezi přední filology a aesthetiky v Rakousku.«

3) Josef Führich (1800—1876), historický malíř a grafik.

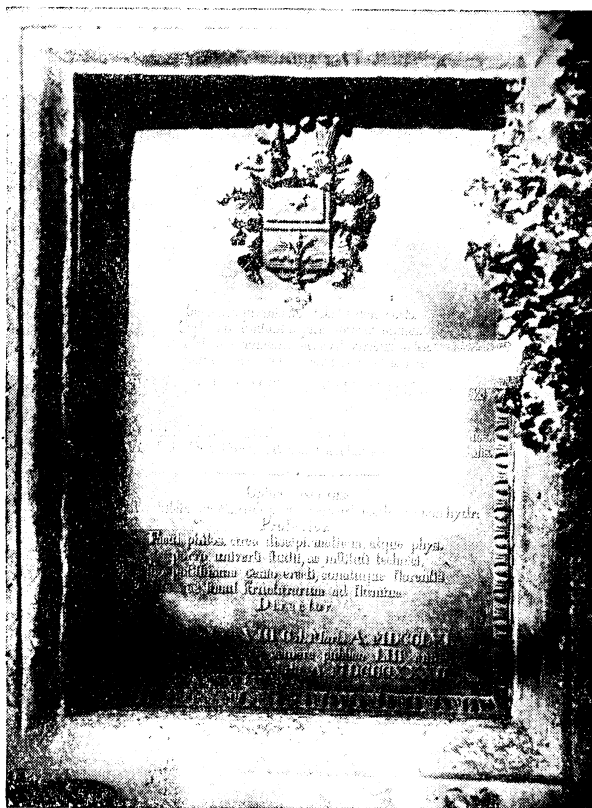
4) MUDr. Jan Theobald Held (1770 až 1851), vynikající lékař a hudebník, v r. 1827 rektor pražské university. Byl též žákem Gerstnerovým, a později i jeho lékařem.

5) ThDr. František Xaver Maximilian Millauer (1784—1840), profesor theologie a historik, v třicátých letech min. stol. rektor pražské university, řádný člen Královské české společnosti nauk.

hů Innu musí být sémě různice o usnesené již věci hozeno až do Mladějova!», trpce tehdy poznamenal Gerstner mladší.

Projekt pomníku byl definitivně opuštěn

a místo toho objednána deska, která do-
dnes po více než 120 let označuje místo,
kde byla uložena tělesná schránka Gerstne-
rova.

Gerstnerův náhrobek v Mladějově u Jičína.